

Tribuna & Opinión

Volem caminar!

Joves Arquitectes de Mallorca

L'equip de Govern municipal de Palma ha proposat recentment la peatonalització de Nureduna, Arquebisbe Aspàreg i Indalecio Prieto com un dels anomenats eixos cívics que ja preveu el Pla General, tot i que no té intenció de dur-la a terme durant aquesta legislatura.

La reacció immediat d'una trentena de veïnats de Pere Garau, amb el suport de dos regidors de l'oposició, va ser fer una concentració a la barriada on es corejaren consignes com «¡no queremos caminar!, ¡no queremos peatonal!». Ens sembla haver agafat una màquina del temps fins a 1990, quan al carrer

dels Oms es repartien paperetes on es llegia «no a la peatonalització!» o, més recentment, el 2009 amb Blanquerna va passar exactament igual. L'esquema és sempre el mateix: s'anuncia una *peatonalització*, una gran part dels comerciants s'hi oposen al·legant que ningú anirà a comprar si no hi pot arribar amb cotxe, es crea un gran rebombori i polèmica i finalment es du a terme la mesura i tothom n'està molt content. I és que ningú dubta avui de l'èxit del model de Blanquerna, exemple a seguir, primera gran intervenció de *peatonalització* d'un carrer fora de la part antiga de Ciutat com una actuació que ha dinamitzat l'Eixample unint dos pols importants com són

“**«Ningú
duda avui
de l'èxit del
model de
Blanquerna,
exemple
extrapolable
a totes les
barriades»**

L'Escorxador amb les Avingudes.

Pensem que aquest model ha de ser extrapolable a totes les barriades i així fer actuacions que sabem que cohesionen i entreteixeixen els barris i hi donen l'escala humana que havien perdut amb els cotxes, acostent el carrer a les persones i fomenten les relacions socials entre veïnats que ara es troben passejant o jugant. Això sí, cal tenir en compte i posar les mesures necessàries per evitar substituir l'espai guanyat als cotxes per terrasses com també fenar el procés de l'anomenada gentrificació que aliena i elititza els nostres barris, els fa perdre la seva identitat, el teixit comercial tradicional i expulsa els veïnats de tota la

vida substituint-los en massa ocasions per *hotels boutique*, comerços de *souvenirs* i apartaments turístics, cosa que ens dificulta encara més l'accés a l'habitatge digne i a un lloguer conforme amb els nostres ingressos. I això com a joves ho sabem bé.

I en aquesta línia aplaudim la iniciativa de posar en marxa l'estudi per a la *peatonalització* de l'eix cívic de Pere Garau, però també lamentam la manca de valentia del Govern municipal de posposar-lo per a la següent legislatura. Per això animam a dur a terme aquesta actuació i d'altres que contribueixin a fer de Palma una ciutat més humana i més digna i, en definitiva, per a tothom.

S'han romput els vidres?

Grup d'Opinió d'Arquitectes

L'any 1962, s'aprovava la Llei Malraux (coneguda així en record del seu impulsor André Malraux, aleshores ministre de Cultura de França), pionera en la defensa dels centres històrics, la qual impulsà la protecció no només dels monuments, sinó també de les arquitectures domèstiques d'aquests centres.

Poc després, el 1964, el centre històric de Palma va ser declarat Conjunt Històric Artístic, en una declaració on es parla textualment de salvaguardar els barris antics. Idò bé, han passat més de cinquanta anys i pareix que els responsables de l'enllumenat públic de l'Ajuntament de Ciutat consideren que només han de consultar quan es tracta de la il·luminació d'esglésies, obviant sotmetre's al criteri de la Comissió de Centre Històric de l'Ajuntament (com diuen els articles 370 i 378.3 del PGOU) i al de la Comissió de Patrimoni del Consell Insular.

Tot això ve pel fet que d'un temps ençà s'estan canviant les faroles que il·luminen el casc antic per unes altres que, al nostre entendre, afecten d'una manera determinant a la percepció del patrimoni, i perquè l'argumentació dels responsables d'aquest canvi no ens ha deixat gens tranquils.

Per exemple, que les noves faroles «estèticament se ajusten a los modelos existentes hasta ahora y que han quedado obsoletos, manteniendo incluso el número de caras de cada uno de los faroles tipo gas que se sustituyen». Si els models existents fins ara han quedat obsolets, per què no replantejar-se a fons el seu disseny en lloc de copiar unes faroles que funcionaven amb gas? I si es tractava de no arriscar i mantenir el disseny, per què li lleven coses que el feien bo, com per exemple la il·luminació difosa que li donaven els vidres? Perquè aquests vidres no només tenien la missió de protegir la font d'il·luminació sinó que, en ser

translúcids, eviten l'enlluernament i feien una llum més suau que permetia veure millor els edificis del centre històric protegit.

Tampoc ens convenç quan diuen que «el alumbrado que se ha modificado no es ornamental, sino vial, por lo que no tiene como objetivo el resalte del patrimonio cercano, para ello se hacen iluminaciones específicas». Tractar la il·luminació d'un Conjunt Històric Artístic com una simple il·luminació d'un vial, és un error. El tema de la il·luminació del centre ha estat el gran oblidat o, si més no, tractat de manera insuficient pels responsables que actuen sobre la ciutat.

L'adequada percepció de volums, textures, colors, ha estat generalment infravalorada en nom d'un malentès sentit pràctic o econòmic. S'ha aprofundit poc o gens sobre els distints models d'enllumenat de la ciutat històrica i s'ha optat per il·luminar únicament qualche monument, cosa que divideix el conjunt històric en peces, en contraposició a una altra il·luminació més domèstica, global, desmitologitzada i integrada de l'entorn, que precisament realça el valor del centre històric com a peça unitària, sense que això signifiqui menysvalorar monuments singulars, que poden tenir un tractament integrat en el conjunt. El primer tipus d'il·luminació tendeix a fer desaparèixer la resta del conjunt històric, mentre que el segon dignifica i realça les peces de l'arquitectura menor que acompanyen a l'edifici monumental.

D'altra banda, la font d'il·luminació escollida per a les noves lluminàries responsables afirmen que, «en la iluminación sustituida se ha pasado a 3500 K (es refieren a un grado Kelvin de temperatura de color), lo que se asemeja más a la cromaticidad de

L'enlluernament impedeix veure bé l'edifici.

Sense enlluernament es veu l'edifici i els seus detalls.

la luz solar, por lo que la percepción de ese patrimonio ha de ser mejor». Sobre això s'ha de puntualitzar que la temperatura de color només defineix la aparença d'un color i per tant no aclareix res de la qualitat de la seva reproducció. És l'índex de reproducció del color (CRI) el que ens indica la bona reproducció, per tant s'hauria d'argumentar en base a aquest índex. El CRI serà millor si la font d'il·luminació té un espectre continu és a dir totes les longituds d'ona dels colors de l'arc de sant Martí. Però si l'espectre és discontinu i no conté tots els colors, la qualitat de reproducció del color serà deficient. Què passa llavors amb els leds? Idò que, en general, no tenen un CRI molt elevat, ja que un CRI alt significa de forma intrínseca una menor eficàcia, donat que las longituds d'ona menys eficaces també estan presents a l'espectre continu. Per això, en base a una economia més gran, s'afavoreixen les longituds del color blau i això té com a resultat la sensació d'una percepció deficient, tant pel que fa als objectes com a les persones.

Si tornam al disseny de les noves lluminàries, podem veure que a més de la desaparició dels vidres laterals, els petits que anaven a la part superior de les antigues s'han substituït per planxes opaques, perquè és allà on se situen els leds. Torna a suprimir-se una de les característiques que feien adequades les faroles antigues per al centre històric, ja que en permetre una suau il·luminació i un baix percentatge d'emissió cap a la part superior de l'edifici deixava veure el seu volum i proporció, no com les actuals que divideixen l'edifici en dos, deixant una part massa il·luminada i l'altra totalment a les fosques.

Davant aquest fet, els responsables del canvi opinen que «La normativa

vigente prohíbe expresamente la dispersión de luz hacia el hemisferio superior. Desde el año 2005, no se colocan farolas que permitan el paso de luz hacia la parte superior de la luminaria». Deu ser un error d'interpretació, ja que la Llei 3/2005, de 20 d'abril, de protecció del medi nocturn de las Illes Balears, en el seu art. 5.a. diu que es prohibeixen «las luminarias con un flujo de hemisferio superior que supere el 25 % del emitido, exceptuando las iluminaciones de un interés especial...». I és evident que les lluminàries antigues no emetien més d'un 25 % del seu flux cap a dalt.

Però el que més sorprèn és l'opinió manifestada referent a la ubicació dels LEDs i la seva invisibilitat: «La disposición del equipo óptico en las nuevas luminarias provoca que desaparezca visualmente el punto de emisión de la luz, por lo que no produce interferencias respecto al entorno, dejando que resalten más las fachadas cercanas». És evident que els leds si s'observen a l'altura de la lluminària no es veuen, però des l'altura de la vista de qualsevol persona que passegi pel carrer, aquests es veuen directament i enlluernen, i costa adaptar novament la visió, degut a l'enlluernament patit. S'adjunta un dibuix en relació a l'enlluernament i percepció de les edificacions.

Per tot això, temes com decidir entre llum concentrada i llum difosa, triar el tipus de font d'il·luminació en relació a la percepció dels colors i l'economia, o tenir en compte l'adaptació de l'ull i el funcionament del cervell en la percepció, i el principi de què no sempre més llum vol dir més visió, haurien de ser objecte d'una reflexió a fons abans de procedir unilateralment a l'elecció de las noves lluminàries. Decisions tan importants s'han d'abordar des de diferents disciplines ja que afecten a problemes molt diversos, que mesclen la ciència amb l'estètica o la història amb la percepció, cosa que fa impossible resoldre's des d'un sol punt de vista.

Encara hi som a temps?

“**«El tema de la
il·luminació
del centre ha
estat el gran
oblidat o, si
més no,
tractat de
manera
insuficient
pels
responsables
que actuen
sobre la
ciutat»**